



Gotlands  
Ornitologiska Förening

## YTTRANDE

Datum                      Diariennr:  
2012.12.01                5511-23714-2012

Länsstyrelsen i Stockholms län  
Box 22067  
104 22 Stockholm

### **Yttrande över ansökan om tillstånd för uppförande och drift av vindkraftpark på fastigheten Othem Ytings 1:54 m.fl. i Gotlands kommun (Dnr 5511-23714-2012)**

---

Gotlands Ornitologiska Förening (GOF) har tagit del av ansökan från Boge Vindbruk AB om tillstånd för uppförande och drift av vindkraftverk på fastigheten Othem Ytings 1:54 m.fl. i Gotlands kommun. GOF lämnar här föreningens yrkande med redovisning av skälen samt synpunkter.

#### **Yrkande**

GOF yrkar att Miljöprövningsdelegationen inte beviljar tillstånd för ansökan i rubricerat ärende.

#### **Kortfattad motivering**

GOF hävdar att lokaliseringen är direkt olämplig för vindkraftsexploatering genom områdets mycket höga naturvärden och höga känslighetsgrad. En sådan exploatering skulle medföra att mycket höga naturvärden skadas och riskerar att gå förlorade. Exploateringen hotar även intilliggande Natura 2000-områden. Det kan därmed inte lämnas tillstånd för verksamheten i enlighet med miljöbalkens bestämmelser och olika åtaganden. En exploatering vore i strid med flera domar som behandlar frågan om hänsyn till hotade och känsliga arter. Ansökan med tillhörande MKB är oacceptabelt bristfällig, den saknar nödvändig utredning av naturvärden och har på ett otillfredsställande sätt behandlat denna fråga och samtidigt underskattas eller bortses från uppenbara risker. I flera avsnitt finns även missvisande inslag liksom direkta felaktigheter.

#### **Inledande kommentarer**

GOF har tidigare lämnat yttrande till bolaget (finns bilagt i bolagets ansökan) med synpunkter på projektet, där sammanfattningen var att området är olämpligt att exploatera utifrån naturvårdssynpunkt. Vår allmänna synpunkt är att ansökan innehåller en ensidig vinkling i framställningen av projektet. Detta framkommer dels i ansökans beskrivning av nyttan med den ansökta vindkraftsparken, dels i beskrivningarna om riskerna och de negativa effekter som exploateringen medför eller riskerar att medföra. Vi noterar även att bolaget missat eller bortsett från aktuella miljödomar där frågor som hänsyn till ornitologiska värden blivit behandlade. Vi anser även att bolaget inte tagit

tillräcklig hänsyn till områden med naturskydd, vilket både riskerar att skada naturvärden inom dessa områden och strider mot den lagstiftning som finns till skydd för natur. Den bedömning av påverkan på naturvärdena, som bolaget redovisar, är enligt vår uppfattning alltför tendentiös och bristfällig varför den svårligen kan fungera som underlag för beviljande av vindkraftsutbyggnad. Vår bedömning är att vindkraftsparken istället kommer att påtagligt skada unika naturvärden. Sammantaget anser vi att vindkraftsparken av en rad skäl inte kan anläggas.

## Synpunkter och kommentarer på ansökan

Nedan redovisas synpunkter på några delar enligt avsnitten i ansökan.

### 6.1 Natura 2000

Bolaget uppger att de två Natura 2000-områden, Hejnum Kallgate och Bojsvåtar, som ligger i anslutning till projektområdet inte kommer att påtagligt påverkas av exploateringen. Vi delar inte bedömningen och ifrågasätter underlaget för den bedömning bolaget gjort. De skyddade områdena liksom hela området, karaktäriseras av värdefulla och känsliga naturmiljöer med förhållanden som är svåra att bedöma påverkan på vid exploatering. Vindkraftsexploateringen innebär till exempel att nya vägnät anläggs, vilket riskerar att påverka de naturliga förutsättningarna i området gällande t.ex. den komplexa vattenmiljön med olika typer av flöden. För att utreda en sådan påverkan krävs betydligt mer undersökningar och mer gediget underlag än vad som framställs i ansökan. Miljöbalken 7 kap 28 b § anger att tillstånd för verksamheter som ligger i eller anslutning till Natura 2000-områden endast får ske om verksamheten ensam eller tillsammans med andra pågående eller planerade projekt inte orsakar otillåten skada. Vid tillståndsprövningen ska det säkerställas att skyddsvärda livsmiljöer och arter inte utsetts för betydande skada eller störning.

### 5. Lokaliseringsalternativ

Bolaget presenterar mycket kortfattat två alternativa lokaliseringar. I ansökan avsnitt 5 (sid 6) står att *”I samband med förstudien inventerades ett antal möjliga lokaliseringar för en större vindpark i närheten av Slite på norra Gotland.”*

Vi anser inte att denna del i ansökan är förenlig med hur alternativredovisningen ska ske enligt miljöbalken, vilket vi utvecklar på annan plats i detta yttrande.

### 7. Konsekvenser av nollalternativ.

Bolaget skriver följande: *”Den el som vindparken ersätter antas i nollalternativet utgöras av importerad el framställd genom förbränning av kol.”* Vi finner inget sakligt stöd för detta antagande och ifrågasätter rimligheten i att presentera ett nollalternativ på ett så förenklat sätt. Vi antar att valet av presenterat alternativ i detta sammanhang snarare än att vara realistisk eller neutral har som syfte att förstärka fördelar med projektet. Vi vill även kommentera bolagets följande skrivning: *”Klimatförändringar utgör ett hot mot den biologiska mångfalden.”* Påståendet framställs utan ytterligare förklaring och i anslutning till en längre beskrivning av miljönyttan om projektet ges tillstånd. Den största påverkan klimatförändringen har på naturmiljöer och hotade arter är ökad fragmentering, försämring och förluster av habitat. Att planera och ansöka om att bedriva en verksamhet som i sig själv genom valet av lokalisering fragmenterar och försämrar viktiga livsmiljöer och därtill utgör ett direkt hot mot hotade och skyddsvärda arter borde ha redovisats, inte minst för att tillgodose miljölagstiftningens krav.

Vår tolkning är att avsikten med sökandens beskrivning är att försöka ge läsaren en bild som gagnar genomförandet av projektet snarare än att objektivt beskriva projektets för- och nackdelar samt vilka effekter antropogena utsläpp av till exempel koldioxid har på miljön. Vi menar att viktiga natur- och miljövårdsfrågor inte får nonchaleras i dessa sammanhang, varför vi kortfattat bemöter detta. Hot mot biologisk mångfald utgörs till största delen av habitatförluster, oavsett klimatförändringar. Klimatförändringar medför

förändringar av habitat där vissa typer sannolikt kommer att minska beroende på hur klimatet utvecklas i dessa områden. Vid klimatförändringar genom antropogena utsläpp, vilket vi antar att ansökan avser, kommer habitatförluster utgöra det största hotet mot biologisk mångfald. Att exploatera hotade, värdefulla och unika habitat med vindkraftverk leder till habitatförluster. Att då motivera sådan exploatering av värdefulla habitat med att det sker för att minska hot mot biologisk mångfald är felaktigt och onyanserat liksom vetenskapligt felaktigt.

## Synpunkter på miljökonsekvensbeskrivningen

Energimyndighetens utpekande av riksintresseområden för vindkraft har utgått från vissa kriterier medan andra kriterier inte ingått. Till exempel har naturvärden inte beaktats. Beaktande av naturvärden liksom tillämpning av den lagstiftning som finns till skydd för naturmiljöer och arter ska göras i planeringen och prövningen av exploateringsprojekt. Med detta vill vi framhålla att områdets lämplighet för vindkraftsexploatering utifrån beaktande av naturvärden inte är bedömd vid utpekandet av området som riksintresse för vindkraft, utan att detta ska göras i denna prövning. Riksintresset är till för att förhindra annan exploatering som kan utgöra hinder för etablering av vindkraft.

Det är föredömligt att bolagets redovisning av rovfågelförekomst hanteras ansvarsfullt genom att inte offentliggöra sådant som kan röja detaljerad information om lokalisering av boplatser. Känsliga arter, som flera rovfågelarter, har ett särskilt behov av att skyddas mot olika former av störning och förföljelse, vilket vi i detta yttrande inte närmare beskriver.

Ytterligare synpunkter redovisas nedan i uppdelad form.

### **Riksintressen för naturvård**

Området för den ansökta vindkraftsparken ligger inom ett område som avsatts som riksintresse för naturvård. Området är ett unikt naturområde med betydande naturvärden. Även Länsstyrelsen gör denna bedömning och beskriver området som: *“en unik företeelse i gotländsk natur. I området finns det största sammanhängande våtmarksområdet på Gotland. Våtmarkerna är av en speciell blekevättyp som inte förekommer på övriga ön. I området finns Gotlands största sammanhängande hållmarkskomplex.”*

De unika naturvärdena är av så stor betydelse att det inte bör tillåtas sådan exploatering som innebär skador eller risk för skador inom eller i anslutning till området. Ett minsta krav om planer på exploatering ändå uppstår, måste därmed kräva mycket gediget underlag i form av ordentliga utredningar och noggranna analyser för att med stor säkerhet kunna avfärda att skador uppstår. I ansökan saknas detta.

### **Värdefull och känslig natur**

Projektområdet ligger inom ett värdefullt naturområde med flera mycket värdefulla miljöer. Flera formellt skyddade områden finns i anslutning till den ansökta vindkraftsparken, som *Bojsvåtar*, *File hajdar* och *Hejnum Kallgate*. Hela området karaktäriseras av värdefulla skogsmiljöer med riklig förekomst av känsliga och värdefulla våtmarker som kalk- och rikkärr, våtar och agmyrar. Västlig taiga, skogsbevuxen myr och kalkkärr med gotlandsag är högt prioriterade naturtyper inom EU. Både de skyddade områdena liksom omgivningarna har mycket höga naturvärden som saknar motsvarighet och kräver särskilt ansvarstagande. Markingrepp i området, såsom exempelvis kommer att ske vid anläggande av vägnät för vindkraft liksom anläggandet av verkens fundament liksom ledningsdragningar, kommer att påverka de hydrologiska förhållandena som riskerar att skadas eller helt förstöras. Sådan påverkan riskerar att uppstå även om markingreppen sker utanför de formellt skyddade områdenas gränser.

### **Alternativa lokaliseringar**

Bolaget har valt två alternativa lokaliseringar till det ansökta området. Det är oklart varför bolaget valt dessa två lokaliseringar, vilka båda redan på förhand förefaller högst problematiska utifrån naturvårdssynpunkt. Bolaget redovisar också att de bedömer alternativet Filehajdar som ett projekt med goda förutsättningar att genomföras, trots områdets höga naturvärden. Kravet på lokaliseringalternativ i miljöbalken anger inte några avstånd mellan de alternativa områdena, men bolaget anger att urvalet av möjliga lokaliseringar begränsats till trakterna kring Slite. Mot bakgrund av att bolagets alternativa lokaliseringar begränsats till ett så litet område har möjligheterna att verkligen finna realistiska alternativ drastiskt minskats. Vi anser därmed att kravet på alternativ lokalisering i enlighet med miljöbalken, inte är uppfyllt.

### **Fåglar**

Beskrivningen av risker för fågelfaunan i ansökan fokuserar på kollisionsrisker, medan barriäreffekter samt störning och bortträngning från naturliga habitat och häckningslokaler liksom habitatförluster inte behandlas. Kollisionsriskerna har underskattats och bedömningen av påverkan har baserats på bristfälligt underlag.

### **Örnar**

Bolaget har inte beaktat den nödvändiga hänsynen till kungs- och havsörn som fastställts i flera miljödomar. I *Vindkraftens effekter på fåglar och fladdermöss – en syntesrapport* (Rydell m.fl. 2011) anges rekommendationen 2 – 3 km skyddsavstånd till örnbon och att detta inte är ett maximivstånd. Skyddsavståndet syftar till att undvika eller reducera störning från vindkraft. I verkligheten är revir dock inte cirkelrunda varför formen på revir och därmed en optimal buffertzonen för varje örnrevir varierar. Mot bakgrund av denna kunskap rekommenderar Sveriges Ornitologiska Förening skyddsavstånd på minst 3 km (SOF vindkraftspolicy).

Länsstyrelsen i Gotlands län tillämpar skyddsavstånd på minst 2 km från örnbon. Länsstyrelsen skriver följande (Dnr 551-3347-11); "*Vad avser frågan om påverkan på rovfåglar (främst kungsörn och havsörn) har Länsstyrelsen ståndpunkten att områden runt bon ska fredas från störningar och från vindkraft i enlighet med vad Mark- och miljödomstolar och Sveriges Ornitologiska Förening bedömt vara lämpligt skyddsavstånd om minst 2 kilometer.*"

Exempel på domar som behandlat frågan om skyddsavstånd och hänsyn till örnar vid vindkraftsutbyggnad, enligt ovanstående citat;

- M 8344-11, dom i Mark- och miljööverdomstolen i Svea hovrätt om avslag för vindkraftspark inom bo- och jaktrevir för örn.
- M 2682-11, dom vid Mark- och miljödomstolen om skyddsavstånd på 2–3 km.
- Dnr 551-8480-09, beslut vid MPD i Länsstyrelsen i Uppsala län om skyddszon på 3 km med förtydligandet att detta avstånd ibland kan behövas utökas.
- M 145-10 liksom M 824-11, dom i Miljödomstolen om skyddsavstånd på 2 km resp Mark- och miljööverdomstolens dom i samma ärende.

När det gäller hänsyn till hotade och/eller känsliga arter som t.ex. kungsörn och havsörn ska befintliga- men också historiska- och tänkbara framtida boplatser och revir beaktas, vilket också beskrivs i bl.a. *Åtgärdsprogram för kungsörn* (Naturvårdsverket 2011). Aktuellt område i ansökan utgör en sådan miljö där dessa tre boplatzkriterier uppfylls inom ett och samma område. I aktuellt område finns även flygkorridorer som örnar använder dagligen, ofta vid flertalet tillfällen varje dag, under en stor del av året, till och från födosöksplatser. Hänsyn till dessa frekvent utnyttjade flygstråk är avgörande och innebär att skyddszonen snarare skulle behöva utökas istället för att inte tillämpas alls. Detta i enlighet med Mark- och miljööverdomstolens domskäl gällande avslag av vindkraftsutbyggnad i mål M 8344-11. Detta påverkar inte aktuell placering av verken i ansökan eftersom samtliga redan berörs genom att ligga inom den vedertagna

skyddsزونen på 2 km, men det förstärker ytterligare behovet av att verkligen tillämpa detta skyddsavstånd.

#### *Övriga fågelarter*

Bolagets bedömning av fågelfaunan baseras så vitt vi kan utläsa av ansökan, i stort på vad som framgår i Länsstyrelsens områdesbeskrivningar av Natura 2000-områden i trakten. Bolaget har således inte inventerat projektområdet utöver den begränsade undersökning som presenteras i bilaga CX. Trots det skriver bolaget under avsnittet som behandlar påverkan (8.2.4) att: "*förekomsten av fåglar i aktuellt område är väl kända*" med hänvisning till avsnitt 5.3. Vi finner dock inget i ansökan, varken under hänvisade avsnitt 5 eller på annan plats, som ger belägg för detta. Däremot talar vår kännedom om fågelfaunan i området för att bolaget tycks sakna tillräcklig kunskap om förekomst av fågel. Arter som regelbundet eller tillfälligt häckar inom området och som ingår i fågeldirektivet (bilaga 1) och/eller rödlistan är följande; *spillkråka, trana, trädlärka, nattskärre, pärluggla, törnskata, orre, kornknarr, kungsörn, havsörn, skogsduva, mindre hackspett, sånglärka, stenskvätta och halsbandsflugsnappare*.

Under avsnitt 8.2.4.1 beskrivs att det finns omfattande kunskap om påverkan på fåglar vilket sammanfattats i Naturvårdsverkets rapport *Vindkraftens effekter på fåglar och fladdermöss – en syntesrapport*. Men under nästföljande avsnitt 8.2.4.2 redovisas en bedömning som visserligen är svår att tolka men som definitivt är felaktig och motsägs av nämnda rapport. Bolagets beskrivning är inte överensstämmande med den beskrivning som redovisats i rapporten och som även fastställts i flera miljödomar.

Under avsnitt 8.2.4.3 beskrivs att: "*Inom området där Vindpark Boge drivs finns inga rastplatser för flyttfåglar*" och vidare står: "*inga fågelsträck passerar över området, i vart fall inte på låg höjd*." Till detta avsnitt redovisar bolaget även figur 35, som är en schematisk kartbild över de huvudsakliga flyttlederna för sjöfågel, vilken är framtagen av GOF tidigare som en del i vår policy för vindkraft. Över projektområdet finns inga kända huvudleder av flyttande sjöfågel även om det visst förekommer sådant sträck beroende på till exempel väderförhållanden. Att området inte skulle fungera som rastplats för flyttande fågel och att inga fågelsträck passerar över området, som bolaget skriver, är dock grovt felaktigt. Bolaget presenterar inte heller något underlag för påståendet att inga fågelsträck skulle ske på låg höjd och inte heller vad bolaget avser med låg höjd. Vad vår schematiska kartbild illustrerar är kända huvudsakliga flyttleder för sjöfågel – detta ska inte tolkas på annat sätt än vad som uttryckligen står. Det sker alltså sjöfågelsträck över området och givetvis förekommer både rastande och förbiflyttande fåglar av andra artgrupper, som till exempel tättingar och rovfågel. Bolagets beskrivning av flyttfågelrörelser i området är därför missvisande och felaktig och då blir även analysen av eventuell påverkan bristfällig och slutsatserna alltför långtgående. Ansökan innehåller helt enkelt inte dataunderlag eller någon information för att kunna styrka de påståenden som görs.

Avsnitt 8.2.4.4 och 8.2.4.5 innehåller felaktigheter angående skyddsavstånd och bedömning av risker (se under örnar). Dessutom framförs att valet av stora verk framför mindre verk skulle minska risken för kollisioner. Det finns inget som styrker detta påstående. Enligt vetenskapligt publicerade studier finns inte den kopplingen mellan kollisionsrisk och storlek på verk. Däremot finns studier som istället visar på det omvända förhållandet, att stora verk har större påverkan än mindre (se under fladdermöss). I rapporter från det kontrollprogram som studerar hur fågelförekomst och mortalitet påverkas av större och mindre vindkraftverk som utförs på Näsudden på Gotland finns inget som styrker de påståenden som görs i ansökan. Kollisionsrisken beror i absolut första hand på vindkraftens lokalisering. Bolaget uppger att antalet verk har minskats från 10 till 7 som en anpassning för att minska risken att fågellivet ska påverkas negativt. Vi tolkar det som att bolaget identifierat risker av sådan grad att de ansett det motiverat att minska antalet verk. Detta talar dock emot hur bolaget beskriver områdets fågelfauna och eventuell påverkan. Men hur denna anpassning gått till redovisas inte eller på vilket underlag det gjorts. Vidare skriver bolaget att utformningen

är sådan att risken för påverkan på någon fågelpopulation i området är försumbar. Vi delar inte den bedömningen och vi saknar en redovisning av underlaget för denna bedömning och formulering.

### **Fladdermöss**

Sökanden har redovisat en inventering av fladdermusfaunan samt gjort en bedömning av riskerna för påverkan vid en vindkraftsutbyggnad i området. Fladdermusrapporten inleds med: *“Föreliggande rapport är framtagen av Ecocom på uppdrag av Boge Vindbruk AB och Ownpower Projects AB. Rapporten är ett underlag till den tillståndsansökan som utförs i samband med prövning av vindkraftsutbyggnad och syftar till att kartlägga risker för fladdermöss vid utbyggnad av vindkraft...”*

Konsultrapporten beskriver därmed uppdraget och att syftet med rapporten är att vara underlag vid tillståndsprövning samt att den ska ha utrett risker för fladdermöss. Vi delar inte dessa bedömningar och slutsatser och vi har även identifierat betydande brister i det redovisade underlaget.

Varför undersökningen enbart utförts under en period i slutet av augusti (18 – 23) är inte förklarad i ansökan. Många fladdermusarter byter uppehållsplatser när de lämnar kolonierna på sensommaren. Det är känt sedan länge att även de stationära arterna byter tillhåll efter kolonitiden för att på eftersommaren och tidiga hösten hålla till i andra områden. Konsultrapporten har mycket kortfattat beskrivit kolonier under avsnittet *Kort om fladdermusekologi* på sid 7 – men har inte undersökt fladdermusfaunan under koloniperioden under slutet av juni till början av augusti. Under koloniperioden föds ungarna och adulta individer födosöker i kolonins omgivning och kan flyga upp till flera kilometer från lokalen. En undersökning av fladdermusfaunan måste omfatta koloniperioden, för att det ska kunna göras en riskbedömning vid en vindkraftsexploatering. Rekommendationer för hur man undersöker fladdermusfaunan i områden som planeras för vindkraft har arbetats fram. Dessa innebär att det som minimum görs två separata undersökningar under koloniperioden, för att kunna fastställa vilka arter som finns inom området. Undersökningar före och efter denna period är oftast nödvändiga men minskar inte behovet av studier under koloniperioden. Under slutet av augusti och under september sker förflyttningar och migration och den perioden borde alltså också ha undersökts. En ögonblicksbild som inte ger information om vilka fladdermusarter som finns i området liksom hur fladdermöss rör sig och nyttjar området är inte tillräcklig för att kunna göra en bedömning av verksamhetens påverkan på arter och livsmiljöer. Vi hävdar att detta inte heller uppfyller miljöbalkens krav.

Vi reagerar även på konsultrapportens rekommendation av riskreducerande åtgärd, där det står: *“Alternativt kan avverkning ske inom ca 200 meters radie från det aktuella vindkraftverket.”* Det föreslås alltså en aktiv åtgärd i syfte att förstöra attraktiva habitat för fladdermöss, vars mål kan antas vara att minska riskerna för fladdermöss att dödas genom kollisioner. Men det finns ingen analys eller ens en diskussion kring möjligheterna för att genomföra denna åtgärd, till exempel att det är otillåtet att skada eller förstöra livsmiljöer enligt § 4 artskyddsförordningen (2007:845). I konsultrapporten under stycket *Vindkraftens påverkan på fladdermöss* på sid 7 står följande: *“Landbaserad vindkraft kan påverka fladdermöss genom att habitat förstörs, försämras eller genom att fladdermöss dödas vid kollisioner med vindkraftverk.”* I detta fall har konsulten alltså föreslagit en åtgärd för att minska antalet fladdermöss genom aktiv habitatförstörelse – men det saknas alltså någon form av analys eller kommentar kring underlaget för bedömningen och möjligheterna för att kunna genomföra detta. Det redovisas inte heller några referenser till kända fall där denna åtgärd skulle ha testats och där resultat finns tillgängliga. Det är troligt att rekommendationen baserats på vad som tas upp i rapporten under *Risklägen* på sidan 7, där det står följande: *“Undersökningar pekar på att olycksrisken är större vid vindkraftverk som var placerade mer än 100 – 200 meter från ansamlingar av träd (Endl m fl, 2004; Seiche, 2008).”* Denna beskrivning i konsultrapporten stämmer dock inte med vad de refererade

studierna verkligen visar – studierna visar istället det motsatta förhållandet, att olycksrisken är mindre under sådana förhållanden. Vi antar att ovanstående skrivning i konsultrapporten är en felskrivning och att det förklarar att skrivningen är diametralt motsatt konsultrapportens rekommendation.

Att föreslå habitatförstöring för att minska riskerna för mortalitet genom kollision visar på att rapportförfattarna inte förstår själva frågeställningen och problematiken. Det är okänt vad som är den bakomliggande orsaken till att denna åtgärd föreslagits, men oavsett orsak är det viktigt att bemöta. Den åtgärd som föreslås kunde i praktiken istället vara skydds jakt på fladdermöss i området, men troligtvis skulle konsultbolaget och sökanden bedöma en sådan insats som alltför kontroversiell och därmed mindre gångbar i ansökan. En likvärdig åtgärd, för att minska risken för att örnar ska kollidera med de vindkraftverk som sökanden vill uppföra, är att avverka örnars boträd och förstöra deras livsmiljö. Enbart tanken faller på sin egen orimlighet och det är häpnadsväckande att en tillståndsansökan för en verksamhet av denna dignitet innehåller denna typ av inslag. Detta avsnitt i ansökan är ovetenskapligt och inte förenlig med vare sig bestämmelser eller intentioner i miljölagstiftningen eller de åtaganden som vi har att ta hänsyn till. Det är t.ex. möjligt att habitatförlusten innebär större negativ påverkan på fladdermöss än vad den extra mortaliteten innebär, vilket vore det första att fundera över när det läggs fram sådana förslag. Det finns även internationella exempel på när åtgärder som försämring av livsmiljöer har vidtagits för att minska kollisionsmortalitet hos fåglar i ett vindkraftsområde, men där den önskade effekten uteblivit samtidigt som åtgärden i sig själv skapat ytterligare skador och hot.

En annan riskreducerande åtgärd som konsulten rekommenderar, beroende på exakt lokalisering av verken, är att verken stängs av under riskperioder. Detta skulle påverka projektets ekonomiska förutsättningar och det kan antas att sökanden inte är beredd till en sådan åtgärd eftersom detta resonemang utelämnats. Om denna åtgärd ska kunna bedömas måste utförligare information presenteras.

I konsultrapporten står det vidare att: "*Utan detaljerad information om slutlig placering av vindkraftverken och vägar gör Ecocom vidare den preliminära bedömningen att risk för påverkan på viktiga habitat och störning inte förefaller överhängande.*" Konsultrapporten kommer alltså med ett preliminärt utlåtande med brasklappen att det saknas detaljerad information om exakt placering av verken, vilket enligt skrivningen måste antas kunna påverka bedömningen. Här är det viktigt att notera att undersökningen som bedömningen baseras på endast är en ögonblicksbild och långt ifrån en heltäckande undersökning. Samtidigt som konsulten alltså bedömer att det inte finns överhängande risk för att viktiga habitat påverkas har konsulten rekommenderat att viktiga habitat bör avverkas för att reducera risker för kollisioner. Då den slutliga placeringen nu är redovisad i ansökan borde konsulten därmed kunnat avge en definitiv bedömning och det hade varit värdefullt om detta gjorts inför prövningen, vilket även torde vara i linje med vad miljöbalken anger. Konsultrapporten anger inte heller att det saknas kunskap om fladdermus under koloniperioder och att detta är nödvändigt vid bedömning av risker. Även detta är en stor brist.

Vi ifrågasätter även underlaget för påståendet att nordisk fladdermus inte skulle vara i behov av hänsyn på Gotland. Nordisk fladdermus är stationär och inte en migrerande art och har visat sig vara en art som i hög utsträckning drabbas negativt av vindkraftverk. Det är i detta sammanhang viktigt att beakta att nordisk fladdermus, genom sin biologi och sitt stationära uppträdande liksom frånskildhet från fastländska bestånd, sannolikt funnits på Gotland med en isolerad population under årtusenden. Det innebär att den gotländska populationen sannolikt har utvecklat lokala anpassningar. På goda grunder kan man anta att den gotländska populationen är genetiskt skild från övriga bestånd. Baserat på mycket omfattande undersökningar är det känt att arten normalt inte sträcker över hav vilket tydligt visar att arten verkligen är stationär och inte företar flyttningar från Gotland eller till. Det medför att arten sannolikt skiljer sig från övriga populationer i morfologi, beteende och förmåga att anpassa sig till just gotländska förhållanden. Även

om detta ämne inte är väl studerat måste hänsyn tas till kunskapen om att populationen är frånskild från fastlandspopulationerna och därmed också populationsdynamiska processer. Det kan därmed finnas behov av att ta särskild hänsyn till arten på Gotland. Företeelsen att djurarter i isolerade öbestånd utvecklas annorlunda och får särskilda egenskaper än andra populationer, är både välkänt och på andra håll ofta väl uppmärksammat när olika hänsynstaganden för att skydda och bevara arter diskuteras. Vi förväntar oss inte att sökanden skulle ha utrett denna fråga, men vi menar att redovisningen av fladdermus i ansökan är för enkelspårig och ofullständig.

I *Vindkraftens effekter på fåglar och fladdermöss – en syntesrapport* (Rydell m.fl., 2011), beskrivs under kapitel 8.2 att förekomst av fladdermöss i ett område kan öka efter att vindkraftverken byggts och att i förväg beskriva förekomst och beteende ibland kan misslyckas. Det viktigaste är därför att undvika exploatering i riskfyllda områden, vilket beskrivs i kapitel 8.1 i rapporten. Syntesrapporten anger också att de negativa effekterna kan reduceras om verken stängs av under känsliga perioder och om sådana villkor ställs vid tillståndsgivning kan eventuell minskning i elproduktion finnas med i kalkylen från början. Åtgärden att stänga av verk tillämpas på flera håll i världen och sker i Sverige med stöd av 11 kap 8 § miljöbalken, vid vattenkraftverk för att reducera skador på vandrande fisk. Studier på effekter av avstängning av vindkraftverk har visat att åtgärden har positiv effekt för fladdermusfaunan (t.ex. Arnett m.fl. 2010., Baerwald, m.fl. 2009). I ett scenario där vindkraftverk enligt ansökan skulle ges tillstånd skulle denna aspekt komma in i bilden och det skulle behövas föreskrivas ett kontrollprogram för att under ett antal år utreda frågan, vilket därmed skulle påverka projektet i andra avseenden och därmed även nuvarande redovisning. Denna åtgärd är dock inte avsedd att vidtas för att kunna bevilja tillstånd utan ska kunna vidtas om det trots bedömningen att det inte finns risk för skador senare visar sig ändå vara fallet.

Antalet fladdermöss som kolliderar med vindkraftverk ökar exponentiellt med höjden på vindkraftverken (Barclay m.fl. 2007), vilket betyder att den typ av vindkraftverk som ansöks för kommer att orsaka större påverkan på fladdermusfaunan i jämförelse med om det varit mindre vindkraftverk. Detta har utslutits i ansökan men måste diskuteras i detta sammanhang, även utifrån miljöbalkens krav på alternativ utformning av verksamheten i syfte att reducera påverkan på naturen och miljön. Sverige är anslutet till EUROBATS under Bonnkonventionen med vilken det följer en skyldighet att göra sådana undersökningar och värdera riskbedömningarna.

Konsultrapporten har på sid 8 – 9 resonerat kring vilken lagstiftning som kan vara aktuell att ta hänsyn till, t.ex. artskyddsförordningen (2007:845). Här resoneras kring hur definitionen *avsiktlig* ska tolkas och att Naturvårdsverkets riktlinjer anger att frågan om uppsåt föreligger eller inte beror på om tillräcklig information om bieffekter funnits tillgänglig. Enligt konsultrapportens inledande beskrivning av sitt uppdrag framgår att syftet varit att utreda fladdermusfaunan och bedöma risker för påverkan vid vindkraftsutbyggnad – inte att utreda de juridiska möjligheterna att genomföra projektet. Eftersom konsulten anser att det inte föreligger någon risk för påverkan och projektet kan genomföras måste det antas att konsulten även menar att det är förenligt med lagar och följer de riktlinjer som anges. Utifrån resonemanget kring definitionen avsiktligt uppkommer frågan huruvida konsulten anser att tillräcklig information finns tillgänglig i detta ärende, för att dels kunna bedöma påverkan dels kunna betrakta eventuella skador som uppsåtliga.

För att förstå bakgrunden till fladdermusrapportens innehåll är det inte oväsentligt att beakta att konsultföretaget har en betydande inkomst från vindkraftsexploateringar. Vi menar att det inte är betydelselöst med det starka ekonomiska band mellan konsultbolaget och sökanden liksom den verksamhet ärendet gäller. I vilken grad beroendet inverkar på arbetet och redovisningen är svårt att överblicka – men det är möjligt att denna koppling är orsaken till flera felaktigheter i rapporten snarare än att de uppkommit genom slarv eller låg kunskapsnivå. På konsultbolagets egen hemsida (ecocom.se) beskriver bolaget sin verksamhet och affärsidé med sammanfattningen:



*“Vi erbjuder hållbar exploatering av natur och kultur”.*

Bolaget kan säkert försvara sig med att det är skillnad på reklam och faktisk verksamhet och att det som står på hemsidan är riktat mot potentiella uppdragsgivare. Men följande citat från bolagets beskrivning är värt att fundera över, det fetmarkerade inte minst med bolagets fladdermusrapport i åtanke:

*“Ecocom har genom sin **ekologiska kompetens**, sitt omfattande kontaktnät och **goda kännedom om regelverk och praxis** en stabil grund för att ge dig råd om hur du skall driva ditt projekt från start till fullbordan. Vi hjälper dig att **undvika fallgropar vid kontakter med myndigheter, att hitta gångbara argument.**”*

*“Ecocom hjälper dig att **realisera din idé.**”*

*“Ecocom hjälper till att **planera och utföra exploateringar** så att de sker med minimal miljöpåverkan, **enligt gällande regler och med bästa förutsättningar att nå målet.**”*

*“Vi kan också **samrådsprocessen** och kan ge råd om **hur man bör kommunicera med myndigheter och allmänhet.**”*

*“...i **undersökningar med ekologisk trovärdighet** och med **beställarens behov i centrum**. Våra **rapporter håller hög kvalitet såväl i innehåll som i layout.**”*

Sammantaget finner vi att presentationen av fladdermusfaunan är bristfällig och att ansökan därmed saknar tillräckligt underlag för att kunna ligga till grund för bedömningen att vindkraftsutbyggnaden inte skulle påverka fladdermusfaunan negativt. Konsultrapporten som sökanden beställt verkar vara designad utifrån uppdragsgivarens önskemål om att få tillstånd för projektet, snarare än att vara en objektiv utredning och redovisning av fakta. I inledningen av konsultrapporten står att inventeraren genomfört ett stort antal undersökningar vid landbaserade vindkraftverk samt vid havsbaserade vindkraftparker. Det kan naturligtvis vara lockande för en konsult att försöka medverka till att en exploatering genomförs och att ett kontrollprogram ingår, vilket föreslås i detta ärende, då det skapar arbete och inkomster. Men poängen med miljölagstiftningen är inte arbetsmarknadspolitisk och redovisningar av påverkan på miljön i miljökonsekvensbeskrivningar ska utredas och beskrivas korrekt och objektivt.

## Slutsats

Vi hävdar att tillstånd för den sökta vindkraftsparken skulle strida mot flera miljödomar som behandlat frågan om hänsyn till örnar, t.ex. avseende skyddsavstånd till boplatser. Placeringen av verken strider även mot den ståndpunkt Länsstyrelsen i Gotlands län uttryckt gällande sådant skyddsavstånd. Samtliga föreslagna vindkraftverk ligger innanför 2 km från örnbo och lokaliseringen uppfyller därmed inte detta hänsynstagande. Flertalet av verken är dessutom placerade inom områden med frekvent utnyttjade flygkorridorer för örnar till och från födosöksområden varför det därmed är befogat med utökad skyddszon i detta område.

Vi hävdar att det föreligger stor risk för att skyddsvärda arter som bl.a. örnar, kommer att skadas genom att deras bo- och viloplatsar exploateras liksom att de kommer att kollidera med vindkraftverk. Vi ser inte heller att det finns utrymme för att göra någon annan bedömning av riskerna, mot bakgrund av befintlig kunskap i ämnet och vad som presenterats i vetenskaplig litteratur samt baserat på hur domstolar tidigare bedömt frågan om hänsyn. Ett tillstånd för den sökta vindkraftsparken skulle därmed även kräva

dispens enligt 4 § artskyddsförordningen (2007:845). GOF ser inte att det finns några skäl för att kunna lämna dispens i detta ärende.

Mot bakgrund av områdets höga naturvärden med skyddsvärda arter liksom känsliga naturtyper är vår bedömning att vindkraftsexploatering i området skulle medföra allför stor skada för att kunna anses godtagbar. GOF anser att ansökan dessutom innehåller otillräckligt underlag och i flera avsnitt felaktig information liksom bristande analyser och att kraven i miljöbalken inte är uppfyllda för att ansökan ska kunna godkännas.

Mot bakgrund av vad som framlagts i detta yttrande menar GOF att tillstånd för den sökta verksamheten inte ska medges och att Miljöprövningsdelegationen därför ska avslå ansökan i rubricerat ärende.

---

På uppdrag av styrelsen för  
Gotlands Ornitologiska Förening  
Visby 1 december 2012



Måns Hjernquist  
Ordförande  
Gotlands Ornitologiska Förening

c/o Måns Hjernquist  
Sproge Snoder 806  
623 44 Klintehamn  
Tele: 0498-24 42 63  
Mobil: 0702-25 32 91  
E-post: [gof@blacku.se](mailto:gof@blacku.se)